

Hendes Majestæt Dronning Margrethe II og Hendes Slægt, af Knud Højrup. Forlaget Agena, Albertslund, 1996. 346 s. + bilag, kr. 398,-.

I forbindelse med kong Christian Xs 25-års regeringsjubilæum d. 15. maj 1937 udsendte Albert Fabritius konsangvinitetstavlen Hans Majestæt Kong Christian X og Hans Slægtninge, som gik tilbage til kongens tipoldeforældre, hertug Frederik (1757-1816) af Slesvig Holsten Sønderborg Becks generation, og disses descendens. Bogen udsendes i 350 nummererede eksemplarer og er i dag lidt af en sjældenhed.

Det er meget glædeligt, at Knud Højrup i anledning af dronning Margrethe II's tilsvarende jubilæum d. 14. januar 1997 har udgivet en konsangvinitetstavle for vor nuværende dronning ligeledes gående tilbage til tipoldeforældrene, d.v.s. Christian IX (1818-1906) og hans generation, og medtagende disses descendens. Begge bøger omfatter således de 5 klasser, som den danske arvelov omfatter.

Det er nok symptomatisk for interessen for slægtshistorie, at medens Albert Fabritius udgav sin bog for de få, er Knud Højrup's bog udbudt til almindeligt salg, og må formentlig kunne påregne stor interesse. Man må derfor håbe, at den ikke drukner i den brede strøm af publikationer omkring kongehuset i almindelighed og dronning Margrethe i særdeleshed, som har set dagens lys i forbindelse med regeringsjubilæet. Den fortjener at blive kendt af ikke blot genealogisk interesserede – og det af flere grunde – men også af andre, som interesserer sig for de royale familier og deres forbindelser gennem de seneste små 200 år.

Det af Albert Fabritius benyttede system tager sit udgangspunkt i det nummereringssystem, som introduceredes af Ottokar Lorenz, og som almindeligvis betegnes som anebrøksystemet. Både det og dets udbygning til brug for konsangvinitetstavlen er beskrevet i Albert Fabritius' Håndbog i Slægtsforskning og i indledningen til hans bog, hvortil interesserede henvises.

Anebrøkssystemet benyttes ikke meget af vor tids slægtsforskere og kan næppe forudsættes almindelig bekendt. Alene af den grund er det en væsentlig fordel, at Knud Højrup opbygger sit system på grundlag af det fortløbende nummereringsprincip, som går under Kekule von Stradonitz's navn, og som efterhånden er næsten enerådende i danske anetavler. Knud Højrup, som har været med i forreste række ved benyttelse af EDB til slægtsforskning, har i mange år arbejdet med sit system, som nu har fået betegnelsen »Knudesy-

stemet«. Allerede i 1987 offentliggjorde han her i tidsskriftet artiklen En konsangvinitetsbetegnelse, som blev fulgt op året efter med yderligere en artikel om emnet. Det må indrømmes, at fremstillingen i de to artikler var vanskelig tilgængelig, og de synes da heller ikke at have sat sig spor i den danske genealogiske litteratur.

I de mellemliggende år har Knud Højrup arbejdet videre med problemerne, og i juni 1996 blev artiklen *The Knot System: A Numeric Notation of Relationship* optaget i det amerikanske-tidsskrift *National Genealogical Society Quarterly*. Denne artikel bringes i dansk oversættelse under titlen *Knude Systemet* i den foreliggende bog. Der er hermed givet en umiddelbart tilgængelig og letforståelig redegørelse, som både omfatter en historisk indledning, en gennemgang af fordelene ved det fortløbende nummereringssystem og en systematisk indføring i knudesystemet, herunder aflæsningen af dets koder og slægtskabsberegningen.

For mig at se, er der tale om en væsentlig genealogisk landvinding, som vil gøre det muligt for amatørslægtsforskere ikke blot at overskue systematikken i den trykte tavle, men også selv at benytte systemet i deres videre arbejde. Dette kan forhåbentlig bevirke, at der vil fremkomme flere konsangvinitetstavler fra dansk side. Hvis det forekommer uoverkommeligt med alle 5 arveklasser, kan man jo starte med mindre, hvilket oven i købet vil falde godt i tråd med tendenserne i nyere dansk arveret.

Men først til bogens omfang. Den beskriver dronningens 1068 nærmeste slægtninge, som sammen med ægtefæller og disses forældre udgør i alt 2.097 personer. I omfang svarer det også nogenlunde til Christian Xs slægtninge, som omfattede 1033 personer. Som bekendt er Europas fyrstehuse på grund af kravet om standsmæssige ægteskaber gift ind i hinanden på utallige måder, hvilket har resulteret i et stort antal ægteskaber mellem beslægtede personer og mange komplekse slægtskaber. Der er således dokumenteret ikke færre end 17.655 biologiske slægtskabsforbindelser imellem dronningen og hendes 1068 nærmeste slægtninge. Metoden gør det muligt at anføre disse slægtskaber og beregne den brøkdel af arvemassen, som er fælles for to individer. Som eksempel er anvendt fælles arvemasse for Norges kong Harald og Englands dronning Elisabeth bestående af 14 slægtskabelementer.

Bogen indledes med en introduktion til systemet, som redegør for de anvendte begreber, registre og referencer samt statistiske muligheder og kilder. Her redegøres også for de anvendte edb-systemer. Selve konsangvinitetstavlen er opstillet generationsvis begyndende med dronningen og hendes børn, derefter dronningens forældre og deres efterkommere startende med dronningens søstre efterfulgt af dronningens nevøer og kusiner. Som 3. kapitel kommer dronningens bedsteforældre og deres efterkommere i rækkefølgen fra det nære til det fjerne: farbrødre og morbrødre, fætre og kusiners børns efterkommere. Således fortsættes med oldeforældrene og deres efterkommere i kapitel 4 og tipoldeforældrene og deres efterkommere i 5. kapitel. Det siger sig selv, at kapitlerne bliver mere og mere omfangsrige: medens kapitel 2 således kan være på 3 sider, fylder kapitel 5 fra s. 68-236!

I bilag A om Knudesystemet påvises, at det fortløbende system har været anvendt af den østrigske historiker Michael Eyzinger allerede i 1590, men at det er så logisk svarende til anetavlens opbygning, at det kan være opstået flere steder uafhængigt af hinanden og benyttet af flere. Efter en opregning af dets mange fordele redegøres der for hovedelementet i knudesystemet. Der vælges en proband, her Dronning Margrethe, og en slægtsgruppe af beslægtede, her de 5 arveklasser. Der udarbejdes ascentlister (svarende til stamlist) fra gruppens individer til disses aner, idet såvel individet som anen medregnes. Et knudeindivid er det første fælles individ, der fremkommer på to ascentlister, hvis individers slægtskab skal betegnes og beregnes. Som slægtskode angives knudepersonens anenum-

mer i forhold til de to individers. Da dronning Margrethe er proband sættes den anebetegnelser, der gælder hende først, det andet individs efter et komma. Altså 16,02 angiver, at dronningens ane nr. 16 (tipoldefar Christian IX) er ane nr. 2, altså far til pågældende individ (flok helsøskende) f.eks. dronning Alexandra. Ved opslag i slægtskodetabellen oplyses, at der er tale om søskende til oldeforældre. Da flere personer får samme slægtskode anvendes i registre mv. en simpel nummerering af personerne. Den primære slægtskode er den, der angiver den korteste afstand målt i antal generationer til probanden. Hvis der er flere af samme længde vælges den numerisk mindste, d.v.s. den, der er nærmest den lige mandslinie. De øvrige kaldes sekundære slægtskoder og anføres i numerisk orden efter hver person.

Ved slægtskabsberegning tælles antallet generationer fra begge individer til den fælles ane, som kun tælles en gang. Da man har halv arvemasse fra hver af sine forældre findes arvemassen ved at opløfte $1/2$ i den potens, der er angivet af generationstallet. Er der flere knudeindivider, som nævnt ovenfor ved kong Harald og dronning Elisabeth, sammenlægges summerne. Denne beregning kan være til stor nytte for genetikere.

Som bilag B indeholder bogen anetavler i 7 generationer for Dronning Margrethe, kong Harald og prinsesse Marie Cecilie af Preussen (f. 1942 som datter af prins af Preussen Ludvig Ferdinand og dermed oldebarn i lige mandslinie af Kejser Wilhelm II).

Ovenfor er anført, at der til bogen er udarbejdet en slægtskodetabel. Man kan her under slægtskode som opslag finde angivet slægtskabsbetegnelsen. Der bruges betegnelserne fætter, halfætter og kvartfætter, men derefter anvendes de engelske betegnelser for de følgende led: 4th cousin og 4th cousin once removed og 5th cousin, naturligvis taget fra den engelske artikel. Det havde forekommet naturligt at anvende de nordiske betegnelser firemænding etc. også selv om det kun er lykkedes for Store danske Ordbog at finde belæg for tremænding, = næstsøskendebarn, men ikke for de følgende. Her var måske en mulighed for at få dem knæsat. Det kan også diskuteres, om man skal anvende halfætter/kusine i stedet for næstsøskendebarn. Jeg ville foretrække det sidste, da ordet halfætter, der jo bruges yderst sjældent på moderne dansk, i vore dage, hvor der ofte er flere kuld halvsøskende, måske vil kunne mistolkes. Der skelnes mellem grandonkel/tante (børn af probandens oldeforældre) og halvonkler/tanter (børn af probandens oldeforældres søskende). Efter Store danske Ordbog er halvonkel/tante en person, der er faders eller moders fætter/kusine. Hele problemet omkring slægtskabsbetegnelser kunne godt trænge til at blive kulegravet, således at der evt. kunne opstilles anbefalet sprogbrug for slægtsforskere.

Listen fungerer udmærket, når man skal finde en slægtskabsbetegnelse, men man får kun de generelle betegnelser så som halfætters barnebarn, som nok siger noget om fjerhedenen i slægtskabet, men ikke oplyser den ascentliste, der udtrykkes i slægtskoden. Det kunne være gjort på få sider ved at bringe en liste over, hvad de enkelte numre i den fortløbende anenummerering dækker fra nr. 2-127, som er de forekommende numre. Det vil sige: 2 far, 3 mor, 4 farfar, 5 farmor, 6 morfar, 7 mormor, 8 fars farfar, 9 fars farmor, 10 fars morfar, 11 fars mormor, 12 mors farfar, 13 mors farmor, 14 mors morfar, 15 mors mormor, 16 fars farfars far, 17 fars farfars mor, 18 fars farmors far ... 126 mors mormors mormors far, 127 mors mormors mormors mor. De lave numre kan alle slægtsforskere udenad, men de højere er sværere at huske eller gennemskue uden at skulle have papir og blyant frem. Med en sådan liste ville man direkte kunne aflæse såvel dronningens som vedkommendes detaljerede forbindelse til knudepersonen. Som eksempel kan nævnes prinsesse Marie af Rumænien, f. 1964: slægtskode, 16, 28. Knudepersonen er dronningens fars farfars far og prinsesse Mariens mors morfars far. Ved i sidstnævnte stamrække at erstatte far med søn og mor med datter (hvilket er en let øvelse) bliver det måske endnu tydeligere: prinsesse Ma-

rie af Rumænien er datter af en datterdatter af en søn af dronningens fars farfars far. Det forekommer mig at give en bedre placering for det indre øje, når man forsøger at opfatte slægtskabet.

Bogen er ført så meget ajour, at det yngste skud på stammen, den græske kronprins Pavlos' datter Maria-Olympia f. 25. juli 1996 er optaget med fødselsdag, men dog uden slægtskoder. Hun er formentlig blevet føjet til i sidste korrektur?

Der er mange flere aspekter og muligheder i systemet, men med disse få bemærkninger skal det imponerende og yderst spændende opslagsværk og dets systematik være anbefalet til nærmere studium og som læreeksempel for forhåbentlig mange kommende danske konsangvinitetstavler.

Hans H. Worsøe